

INTEGRATED TEACHING IN PRIMARY SCHOOL DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING

Durdona Toshpulatova Komiljon qizi ¹

¹ Teacher of Primary Education,

Tashkent State Pedagogical University named after Nizami

<https://doi.org/10.5281/zenodo.4753344>

ARTICLE INFO

Received: 1st May 2021

Accepted: 5th May 2021

Online: 10th May 2021

KEY WORDS

logical thinking, integrated learning, syncretism of thinking, critical thinking.

ABSTRACT

The content of integrated lessons, the teacher's teaching activities are related to the personality of the student, so they help to develop skills in all respects, activate students' thinking processes and encourage them to generalize knowledge in different disciplines. Regular use of integrated knowledge creates opportunities for extensive use of a variety of visual aids. Since integration is a specific system in teacher activity, not for itself, it should be the end result of holistic learning.

The general education science topics chosen to build an integrated lesson require careful selection of interdisciplinary knowledge to address new questions and problems, but they should not be artificial, but should contribute to understanding the nature of the concepts and events being studied.

БОШЛАНГИЧ СИНФЛАРДА МАНТИҚИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИНТЕГРАЦИЯЛАШГАН ҲОЛДА ЎҚИТИШ

Дурдона Тошпулатова Комилжон қизи ¹

¹ Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети

Бошланғич таълим факултети ўқитувчиси

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 1-May 2021

Ma'qullandi: 5-May 2021

Chop etildi: 10-May 2021

KALIT SO'ZLAR

мантиқий фикрлаш,
интеграциялашган
таълим, фикрлаш
синкретизми, танқидий
фикрлаш.

ANNOTATSIYA

Интеграциялашган дарсларнинг мазмуни, ўқитувчининг ўқитиш фаолияти ўқувчининг шахсига бағланган, шунинг учун улар қобилиятларни ҳар томонлама ривожлантиришига, ўқувчиларнинг фикрлаш жараёнларини фаоллаштиришига ёрдам беради ва уларни турли фанларга оид билимларни умумлаштиришига ундайди. Интеграциялашган билимлардан мунтазам фойдаланиш турли хил кўъгазмали қуроллардан кенг фойдаланиш имкониятларини яратади. Интеграция ўзи учун эмас, балки ўқитувчи фаолиятидаги маълум тизим бўлгани учун, яхлит таълимнинг якуний натижаси бўлиши керак.

Интеграциялашган дарсни қуриш учун танланган умумий таълим фанлари мавзулари янги саволлар ва муаммоларни ҳал қилиш учун фанлараро билимларни синчковлик билан танлашни талаб қилади, аммо улар сунъий бўлмаслиги, балки ўрганилаётган тушунчалар ва ҳодисаларнинг моҳиятини тушунишига ҳисса қўиши керак.

Замонавий педагогик адабиётда умумий қабул қилинган нуқтаи назар, миллий мактабимиз учун анъанавий бўлган таълим тизими мазмуни ва методикаси жиҳатидан бир-бирига жуда кам мос келадиган турли хил ўқув фанлари асосида қурилган деган фикрdir. Ўша пайтдаги мактабимизнинг ташкилий принципи "субъект-марказлаштириш", яъни автоном таълим тизимлари сифатида мактаб субъектларининг ишлаши сифатида тавсифланади. Бундай таълим тизими, албатта, таълимнинг ижобий томонларига эга: Ўқувчини танлаган ихтисослиги бўйича олий ўқув юртига тайёрлаш учун энг яхши усулда ҳар бир мавзуни ўрганишнинг илмий даражасини кўриш қобилияти. Аммо ўқув фанларининг бир-бири билан заиф алоқаси ўқувчилар ўртасида дунёнинг яхлит манзарасини шакллантиришда жиддий қийинчиликларни келтириб чиқаради. Мавзуни ажратиш мактаб битирувчиси дунёқарашининг парчаланишининг сабабларидан бири бўлиб, замонавий дунёда иқтисодий, сиёсий, маданий ва ахборот интеграцияси тенденциялари устунлик қилмоқда.

"Интеграциялашган таълим" тушунчасининг ўзи биз томонидан умумий мавзу ва мақсадлар билан бирлаштирилган дарслар тизими сифатида қаралади. Ҳар бир мавзу бўйича олган билимларини бирлаштириб, бола ўрганилаётган объект ёки ҳодиса тўғрисида яхлит ғояни шакллантиради. Интеграциялашган дарсни қуриш учун танланган умумий таълим фанлари мавзулари янги саволлар ва муаммоларни ҳал қилиш учун фанлараро билимларни синчковлик билан танлашни талаб қилади, аммо улар сунъий бўъмаслиги, балки ўрганилаётган

тушунчалар ва ҳодисаларнинг моҳиятини тушунишга ҳисса қўшиши керак.

Интеграциялашган таълим самарадорлиги аниқ. Бу хулосани мен кўп йиллик изланишларим натижалари, шунингдек бошқа олимлар ва амалиётчи ўқитувчиларнинг ишларидан келиб чиқаман. Интеграциялашган таълим жараёнида ўқувчиларнинг мустақиллиги, билим фаолияти ва қизиқишлари ривожланади. Интеграциялашган дарсларнинг мазмуни, ўқитувчининг ўқитиш фаолияти ўқувчининг шахсига бағланган, шунинг учун улар қобилиятларни ҳар томонлама ривожлантиришга, ўқувчиларнинг фикрлаш жараёнларини фаоллаштиришга ёрдам беради ва уларни турли фанларга оид билимларни умумлаштиришга ундайди. Интеграциялашган билимлардан мунтазам фойдаланиш турли хил кўргазмаларни куруллардан кенг фойдаланиш имкониятларини яратади. Интеграция ўзи учун эмас, балки ўқитувчи фаолиятидаги маълум тизим бўлгани учун, яхлит таълимнинг якуний натижаси бўлиши керак. Бошланғич синф ўқувчиларини ўқитишда интеграл ёндашувнинг мумкинлиги ёки мумкин эмаслиги тўғрисида кўплаб тадқиқотчилар ва амалиётчи ўқитувчилар "Бошланғич мактабга мактаб фанларини интеграциялашуви нафақат мумкин, балки мақсадга мувофиқdir" деган фикрға келишади.

Интеграциялашган ёндашувни кўплаб қувватлашнинг асосий аргументи шундаки, илм-фан асосларини таълимнинг яхлитшакллари орқали ўрганиш "кичикмактаб ўқувчиларининг фикрлаш синкретизмига" мос келади, чунки бу бола ҳақиқат ҳақиқатларини яхлит ҳолда, тафсилотларни фарқ қилмасдан,

барчашаклар, ранглар тўпламида қабул қилади. Товушлар ва хидлар.

Бошланғич синф ўқувчиларининг мантикий фикрлаш қобилиятлари фаолиятнинг муайян кўриниши ўқувчиларига уларнинг мослиги даражасини тавсифловчи, унинг самарадорлик даражасига боғлиқ бўлган, долзарб назарий ишланмаларни ҳамда инновацион амалий ечимларни мақсадга мувофиқ ва изчил ўзлаштиришга имкон берадиган, педагогик фаолиятнинг танланган соҳасида ўзининг ноанъанавий йўналишини излашга ундайдиган шахс сифатлари ва хусусиятларининг мажмуи тушунилади.

Аксарият илмий-тадқиқот ишларида биз тадқиқотчиларнинг турли хил касбий-педагогик ҳамда ижодий қобилиятларни таснифлашига интилишларига дуч келамиз. Ҳақиқатда ҳам, бундай ёндашув, аниқ ва тушунарли моделни қуриш, уларни ривожлантириш бўйича рационал методик усулларни топиш имконини беради. Шунингдек, Бошланғич синф ўқувчиларининг мантикий фикрлашлари ўз хусусиятларига эга бўлиб, улар фикрлаш жараёнида жуда аниқ намоён бўлади. Бошланғич синф ўқувчиларининг фикрлаш хусусиятларини таъкидлаймиз:

1. "Қисқа туташув" деб аталадиган усулни сақлаб қолиш, унинг моҳияти шундаки, бола Объектнинг айрим хусусиятларини (Кўпинча энг ёрқин ва ҳар доим ҳам муҳим эмас) ажратиб туради ва бошқаларни йўкотади. Бундай фикрлаш мактабгача ёшдаги болалар учун хосдир (5-7 йил).

2. Кўпинча фикрлаш жараёнида ўсиш бирламчи синтез дарҳол иккинчи даражали, ўрта даражадаги таҳлил эса ўтказиб юборилади. Бундай фикрлаш мактабгача ёшдаги болалар учун ҳам хосдир.

Агар бошланғич синф ўқувчиларининг фикрлаш жараёни юқорида тавсифланган тарзда амалга оширилса, бу мантикийлик билан тавсифланган бундай қарорлар ва жавобларга олиб келади.

Барча мантикий фаолиятлар (таҳлил, синтез, таққослаш, ажралмаслик) инсон ҳаётида жуда муҳим рол ўйнайди: улар тўғри ва чуқур умумлашма учун "тупроқ" ни тайёрлайдилар, натижада янги ташкил этилган концепция, ҳаракатлар қоидаси, муайян қонун бўлиши керак.

Бошланғич синф ўқувчиларининг илмий тушунчаларини шакллантириш жараёни жуда жиддий ва узоқ жараёндир. Бунинг сабаби шундаки, Ўқитувчи ўқувчиларга тайёр шаклда бирон бир тушунчани бера олмайди ва ўқувчилар келажакда концепцияни муваффақиятли ишлатиш учун эмас, улар фақат ёд олишлари ва эслашлари мумкин.

Таълим психологиясида таъкидланганидек, мантикий воситалар фикрлаш фанлараро маънога эга, чунки улар ҳар қандай фаннинг ўзига хос билимлари ва фаолиятини ўзлаштиришнинг мажбурий ва зарурий воситасидир. Шунини таъкидлаш керакки, мантикий методларни ўзи шакллантириш учун ўқув материални танлашда математик цикл мавзуларига устувор аҳамият берилади. Бунинг сабаби шундаки, математик цикл субъектлари мактабда ўзиган барча мавзулар орасида махсус қатъийлиги ва мантикий тузилиши билан ажралиб туради. Бундан ташқари, математик цикл предметларининг мазмуни "соф" шаклда мантиқни шакллантириш билан боғлиқ кўплаб масалаларни кўриб чиқишга имкон беради.

Демак, савол табиий равишда табиийдир: аниқ билимларни ўзлаштириш жараёнида Ўқувчининг мантикий фикрлаш

усулларини ўз-ўзидан шакллантириш мумкинми ёки бунинг учун уларни шакллантиришга қаратилган махсус иш керакми? Ушбу саволнинг тартиби ўқувчиларнинг ёш хусусиятлари ва уларнинг мантиқий фаолиятларни ўзлаштириш самарадорлиги ўртасидаги боғлиқликни ўзнатадиган хорижий ва рус психологлари томонидан болалар тафаккурини ривожлантириш бўйича кўплаб тадқиқотлар билан тасдиқланган. Ушбу ёндашув махсус ташкил этилган

тренингни муайян мантиқий фаолиятни янада самарали ва сифатли ўзлаштиришга ёрдам берадиган мумкин бўлган омиллардан бири сифатида кўйиб чиқишга имкон беради. Демак, Пиягет фикрича, мантиқий фикрлашнинг ривожланиши ва шаклланиши жараёни, аввало, инсоният ривожланишининг ички қонуниятлари билан белгиланадиган, соф "ўз-ўзидан пайдо бўлган жараён" дир ва бу жараён инсоннинг ёш хусусиятларига боғлиқ.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуллаева Б.С., Н.А.Хамедова М. Хусанова “Бошланғич синф математика дарсларида педагогик технологиялардан фойдаланиш методикаиш” услубий кўлланма -Тошкент 2010
2. Абдуқодиров А ва б Таълимда инноватишон технологиялар Ўзбекистон Республикаиш президентининг “Истеъдод” жамғармаиш – Т.: Иқтисод – молия
3. Абдуқодиров А ва б “Сасй-студе” услуби: назария, амалиёт ва тажриба – Т.: “ Тафаккур қаноти”, 2012.
4. Азизходжайева Н.Х “Педагогик технология ва педагогик маҳорат”- Тошкент.: ТДПУ, 2003.
5. Зиёмухаммадов Б. Педагогик маҳорат асослари. – Т.: “Тиб-китоб”, 2009-й.
6. ОЕСД (2013), ПИСА 2012 Ассессмент анд Аналитисал Фрамеворк: Матҳематисс, Реадинг, Ссиенсе, Проблем Солвинг анд Финансиал Литерасй, ОЕСД Публишинг.
7. ИХТТ (ОЕСД) сайти www.oecd.org
8. [узеду.уз/апаче/инфо_узб/298/филес/дарс_муқаддас.дос](http://узеду.уз/апаचे/инфо_узб/298/филес/дарс_муқаддас.дос)